

חוק בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם, תשי"א — 1949.

1. חוק זה בא להפעיל את הוראות האמנה בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם,¹ שנתקבלה על ידי עצרת האומות המאוחדות ביום ז' בכסלו תשי"ט (9 בדצמבר 1948), ונחתמה מטעם ישראל ביום ד' באלול תשי"ט (17 באוגוסט 1949).
2. (א) בחוק זה "השמדת עם" פירושה — אחד המעשים המפורטים להלן שנעשה בכוונה להשמיד, השמדה גמורה או חלקית, קיבוץ לאומי, אתני, גזעי או דתי, באשר הוא קיבוץ כזה. ואלה המעשים:
(1) הריגת אנשים הנמנים עם הקיבוץ;
(2) גרימת נזק גופני או רוחני חמור לאנשים הנמנים עם הקיבוץ;
(3) העמדת הקיבוץ בכוונה תחילה בתנאי-חיים שיש בהם כדי להביא להשמדתו הגופנית, כולו או מקצתו;
(4) קביעת אמצעים שכוונתם למנוע את הילודה בקיבוץ;
(5) העברת ילדי הקיבוץ לקיבוץ אחר בדרך כפייה.
(ב) בסעיף קטן (א), "ילד" פירושו — אדם שלא מלאו לו שש-עשרה שנה.
3. (א) האשם באחד המעשים המפורטים להלן, דינו כדין האשם בהשמדת עם. ואלה המעשים:
(1) קשר לבצע השמדת עם;
(2) הסתה ישירה ופומבית לבצע השמדת עם;
(3) נסיון לבצע השמדת עם.
(ב) המונחים "קשר", "הסתה" ו"נסיון" שבסעיף קטן (א), יש לפרשם מתוך סמוכין לפקודת החוק הפלילי, 1936.²
4. האשם בהשמדת עם צפוי לאותו עונש שצפוי לו האשם ברצח, או לעונש קל מזה.
5. אדם שעבר עבירה לפי חוק זה בכל מקום שהוא בעולם, אפשר להביאו לדין ולהענישו עליה בישראל.
6. הוראות הסעיפים 17, 18 ו-19 לפקודת החוק הפלילי, 1936, לא יחולו לגבי עבירות לפי חוק זה.
7. הוראות החלק הראשון של פקודת החוק הפלילי, 1936, יחולו לגבי עבירות לפי חוק זה, במידה שאין בחוק זה הוראה אחרת.

¹ כתבי אמנה 5, עמ' 08.

² ע"ר סכ. 662 מיום 14.12.36, חוס' 1, עמ' 203.

8. השמדת עם והמעשים המפורטים בסעיף 3 (א), לא יראו אותם כעבירות בעלות אופי פוליטי לצורך הסגרת עבריינים.
9. שר המשפטים ממונה על ביצוע חוק זה.
10. חוק זה ייכנס לתקפו ביום ששר החוץ יקבע בצו שיפורסם ברשומות.

הסגרה

ביצוע

תחילת תוקף

ד ב ר י ם ב ר

ביום ז' בכסלו תש"ט (9 בדצמבר 1948) קיבלה עצרת האומות המאוחדות אמנה בשם "אמנה בדבר מניעתו וענישתו של הפשע השמדת עם". הנוסח האנגלי והנוסח הצרפתי של האמנה, ותרגום עברי בצידם, נתפרסמו בחוברת מס' 5 לכתבי-האמנה של רשומות.

בסעיף 11 של האמנה נאמר שהיא תהיה פתוחה לחתימה עד יום 31 בדצמבר 1949 לכל חבר של האומות המאוחדות. האמנה טעונה אישור מצד כל מדינה שחתמה עליה; את תעודת האישור יש להפקיד בידי המזכיר הכללי של האומות המאוחדות.

האמנה נחתמה עד כה על ידי 27 מדינות, וישראל בתוכן. רק 4 מהן הפקידו עד כה את תעודת-האישור.

ההוראות העיקריות של האמנה הן:

(א) האמנה מגדירה את הפשע השמדת עם כעשיית מעשים מסויימים, בכוונה להשמיד, השמדה גמורה או חלקית, קיבוץ לאומי, אתני, גזעי או דתי, באשר הוא קיבוץ כזה" (סעיף 2).

(ב) האמנה קובעת שהשמדת עם הוא פשע על פי החוק הבינלאומי שיש למנוע אותו ולהעניש עליו (סעיף 1).

(ג) יש להעניש לא רק על ביצוע השמדת עם אלא גם על קשר לבצע השמדת עם, הסחה ישירה ופומבית לבצע השמדת עם, נסיון לבצע השמדת עם, והשתתפות בהשמדת עם (סעיף 3).

(ד) אחריות פלילית על השמדת עם תחול על כל אדם, בין שהוא מושל הנושא באחריות מכוח חוקה, בין שהוא פקיד ממשלה ובין שהוא אדם פרטי (סעיף 4).

(ה) הסמכות לשפוט ולהעניש על השמדת עם נתונה גם לבתי משפט פנימיים של מדינה וגם לבית דין פלילי בינלאומי שיקום (סעיף 6).

(ו) השמדת עם אינה עבירה בעלת אופי פוליטי לצורך הסגרת עבריינים (סעיף 7).

(ז) כל אחד מבעלי האמנה רשאי לדרוש מאת האומות המאוחדות לפעול לשם מניעת השמדת עם או השבתתה (סעיף 8).

(ח) האמנה תעמוד בתקפה עשר שנים מיום שנכנסה לתוקף; ולאחר מכן תעמוד בתוקף לתקופות נוספות של חמש שנים לגבי אותם בעלי האמנה שלא הודיעו קודם על הסתלקותם ממנה (סעיף 14).

לפי סעיף 5 של האמנה התחייבו בעלי האמנה לחוקק, כל אחד במדינתו הוא, את החוקים הדרושים כדי להפעיל את הוראות האמנה. החוק המוצע בזה בא לקיים התחייבות זו מצד ישראל, כפי שנאמר בסעיף 1 של החוק.

בסעיף 2 של החוק המוצע הוגדר המונח „השמדת עם“. ההגדרה לקוחה מסעיף 2 של האמנה; לשם הדיוק נקבע כי לצורך ההוראה בדבר העברה, בדרך כפייה, של ילדי קיבוץ אחד לקיבוץ אחר, אדם עד גיל שש-עשרה הוא בגדר ילד.

סעיף 3 של החוק המוצע הולך בעקבות סעיף 3 של האמנה. החלק הכללי של פקודת החוק הפלילי, 1936, מכיל אמנם הוראות שלפיהן אפשר להביא אדם לדין על קשר למעשה עבירה (סעיף 34), על הסתה למעשה עבירה (סעיף 31), ועל נסיון למעשה עבירה (סעיפים 29 ו-30); אך העונש הצפוי על קשר, הסתה ונסיון הוא קל יותר מן העונש הצפוי על העבירה עצמה. נראה כי אין הצדקה לחייב הקלה, מבחינת חומרת העונש, על הקושרים קשר, המסיתים וה„מנסים“ לבצע השמדת עם לעומת מבצעי הפשע ממש. לפיכך נקבעה בסעיף 3 של הצעת החוק הוראה שלפיה קשר, הסתה ישירה ופומבית ונסיון לבצע השמדת עם דינם כהשמדת עם. לעומת זאת, אין צורך בהוראה דומה לגבי „השתתפות“ בהשמדת עם, הואיל ולפי סעיף 23 לפקודת החוק הפלילי, 1936, שותף לעבירה דינו כדין מבצע העבירה.

סעיף 4 של החוק המוצע קובע את העונש על השמדת עם: העונש המכסימאלי הוא העונש הצפוי על רצח לפי משפט המדינה.

סעיף 5 של החוק המוצע מעניק לבתי המשפט של ישראל את הסמכות לשפוט ולהעניש על השמדת עם, בין שהפשע בוצע בישראל ובין שבוצע בחוץ-לארץ.

סעיף 6 של החוק המוצע בא לקבוע שאדם האשם בהשמדת עם לא יוכל לפטור את עצמו מאחריות פלילית על מעשהו, מתוך טענה שהוא היה אנוס לעשות את המעשה מחמת איומים במיתה או בחבלה חמורה (סעיף 17 לפקודת החוק הפלילי, 1936), או שהמעשה נעשה רק כדי להימנע מתוצאות שהיו גורמות נזק או חבלה רצינית לגופו או לכבודו או לנכסיו (סעיף 18), או שעשה את המעשה לשם מילוי החוק או לשם ציות לצו של רשות מוסמכת שהחוק מחייבו להישמע לה (סעיף 19).

סעיף 8 של החוק המוצע בא לקבוע שההוראות הכלליות בנוגע לאחריות פלילית, הקבועות בחלק הראשון של פקודת החוק הפלילי, 1936, יחולו גם לגבי השמדת עם, מלבד במידה שהחוק המוצע סוטה מהן.

בעקבות סעיף 7 של האמנה, קובע סעיף 8 של החוק המוצע כי אין לראות השמדת עם כעבירה בעלת אופי פוליטי לצורך הסגרת עבריינים.

סעיף 10 של החוק המוצע בא לאפשר תיאום התאריך שבו ייכנס החוק לתקפו עם התאריך שבו תתחיל האמנה לחייב את ישראל. לפי סעיף 13 של האמנה, הרי אם ישראל תפקיד את תעודת האישור שלה לפני שתופקד תעודת האישור העשרים, תיכנס האמנה לתקפה לגבי ישראל ביום התשעים שלאחר היום שבו תופקד תעודת האישור העשרים; ואם ישראל תפקיד את תעודת האישור שלה לאחר שתופקד תעודת האישור העשרים, תיכנס האמנה לתקפה לגבי ישראל ביום התשעים שלאחר הפקדת תעודת האישור של ישראל. הכוונה היא כי לאחר שייודע התאריך המדוייק שבו תיכנס האמנה לתקפה לגבי ישראל, יתן שר החוץ צו לפי סעיף 10 של החוק המוצע שבו ייקבע התאריך האמור כתאריך כניסת החוק המוצע לתקפו.